

Väljavõtteid

Garnisoni määrustikust
noortele.

Korraldanud kapten R. Krupp.
1930.

SISU.

1.	Vahiteenistuse tähtsus ja tarvidus	3
2.	Garnisoniüleml ja komandant	5
3.	Vahiteenistus	9
4.	Valve-esemete liigid	13
5.	Vahiteenistuse vorm, rakmed, relvastus ja laskemoon	15
6.	Tunnussõna	17
7.	Garnisoni vahtkondade alluvus ja revideerimiskord	18
8.	Väeosa sisemine vahiteenistus	20
9.	Alalised vahtkonnad	20
10.	Vahtkondade ja esimese vahetuse tunnimeeste vahetus	24
11.	Tunnimeeste paigutus ja asukohad	28
12.	Tunnimeeste vahetamine	28
13.	Sisekord vahtkonnas	29
14.	Sisselaskmine vahtkonnaruumi	31
15.	Vahtkonnast väljasaadetavad piilurid	32
16.	Tunnimehe üldkohused	33
17.	Tunnimehe erikohused	36
18.	Valvkonnad ja valvurid	38
19.	Saatetunnimees areteeritute kinnipidamiskohas	39
20.	Saatevalvur	40
21.	Vahtkonna käskjalg	40
22.	Relvade tarvitamine vahiteenistuses; kõrvaliste isikute kinnipidamine	41
23.	Tervitamine, auavaldused ja ettekandega esinemine vahiteenistuses	42
24.	Areteeritute saatmine saatetunnimeestega	44
25.	Areteeritute saatmine tapiga	48

*

1-03-02713

1. Vahiteenistuse tähtsus ja tarvidus.

Riik hoolitseb kodanikkude julgeoleku ja hääkäekäigu eest. Julgeoleku teostamiseks on riigi poolt sisse seatud politseivalve. Politsei valvab üldise seesmise korra järele ja kindlustab kodanikkude julgeoleku. Riigi välise julgeoleku kaitseks on meil kaitsevägi. Kaitseväge järelevalve alla on usaldatud ka sõjaline varustus, riigi varandus ja tähtsamate riigiasutiste ja isikute julgeolek, mis vajavad iseäranis meie oludes (1. dets.) tugevat kohusetruud sõjaväelist valvet ja kaitset. Seega on kaitseväge peale pandud tähtis, kuid ühtlasi raske ja suur kohustus. Kaitsevägi täidab seda ülevat kohustust vahiteenistuse kujul. Vahiteenistuse ülesanne kaitseväes on üks tähtsamaid. Tema eriline tähtsus ja suurus seisab selles, et tema peale on pandud raskemad kohustused, vastutus ja täpne ning ustav kohusetäitmine isegi siis, kui vahiteenistuse ülesandeid täitva kaitsevaelase elu ähvardab hädaoht. Valjude kohuste ja suure vastutuse tõttu, mis vahipostil oleva tunnimehe peale pandud, on temale riikliku võimu poolt usaldatud ka suured õigused, nagu näiteks, luba enese, valveeseme ja valve all olevate isikute kaitseks

relva tarvitada, puutumatus ja teised, mille kohta allpool täiendavalt.

Vahipostil viibiva kaitsevaelase hoole alla, nagu eelpool tähendatud, on usaldatud riigiasutused, suured tähtsad riiklikud varandused ja kodanikkude julgeolek. Sellepärast nõuab vahiteenistus kaitsevaelaselt kõige suuremat hoolust, ustavust, ennatsalgavat kohusetunnet ja alalist valvel- ja võitlusvalmis olekut. Riigivaranluste üle valvamine, isikute ja üldise julgeoleku kaitse on austav ülesanne kaitsevaelasele, kuid ta nõuab täpset tähelepanu ja ustavat kohuste täitmist, sest iga silmapilk võib siin olla otsustandava tähtsusega. Kõige väiksem kohuserikkumine vahipostil näitab iseäralist ustavusetust. Sõjas ja rahutuste ajal oleneb ühe tunni-mehe erkusest tihti terve kompanii meeste elu saatus.

1924. a. 1. dets. juhtumus on parim näide sellest, kui suurt tähtsust võib omada vahiteenistus. Sissetung kommunistide poolt riigi tähtsamatesse asutistesse likvideeriti enamikus tunnimeeste kohusetruu ülesannete täitmise tõttu. Kõige väiksem lõtvus oleks võinud saada saatuslikuks mitte ainult tunnimeestele endile, vaid kogu meie rahvale, meie riiklikule iseseisvusele.

See juhtumus näitab meile, et peame alati valvel olema; iga kaitsevaelane omal kohal peab täpselt omi kohustusi täitma, eriti siis, kui tema kätte on usaldatud niisugused tähtsad valveesemed nagu riigiasutised, sõjaväe moonalaod, kodanikkude üldise julgeoleku kaitse jne.

1. Tallinna laskemoonaladude juures tungis keegi mees teadmata eesmärgiga läbi traattõkete. Tunnimees hoiatas teda mitu korda, kuid isik sellest ei hoolinud. Tunnimees tarvitas relva ja

laskis ta maha. Tunnimees talitas õieti. Tema valve all oli suur ja väga tähtis riigivarandus. See isik hea eesmärgiga ei tulnud, sest ta otsis lubamatut teed, et pääseda sõjamoona lao juurde. Miks tema ei peatunud, kui tunnimees teda hoiatas? Siin tunnimehel oli tegemist kuritahtliku isikuga, mille tõttu ta tarvitas peale hoiatamist posti ja üldise julgeoleku kaitseks relva, et mitte ise sattuda pealetungi hädaohtu.

2. Mägiste laskemoonalao tunnimees hakkas laskemoonalao ukse sisse märki laskma, mille tagajärjel tekkis plahvatus. Õnneks plahvatus ei hävitanud kõike laos olevat lõhkeainet, vaid ainult osa sellest. Riik sai suure kahju, mis oleks olnud palju suurem, kui oleks plahvatanud terve lao tagavara. Ka ümbruskonnas elavate kodanikkude julgeolek oli hädaohus.

Siin on tegemist korratu ja hooletu ametikohuste täitmisega; see tunnimees ei olnud kohusetruu kaitsevälase ja ausa kodaniku nime väärt. Ta sai ka kohtu poolt raskesti karistatud.

Ettetoodud näited näitavad vahiteenistuse määratu suurt tähtsust, ühtlasi ka suurt usaldatavat ja ausat ülesannet, mis tunnimehele peale pandud.

Iga kaitsevälase pühaks kohuseks on valvata hoolsasti tema hoole alla usaldatud esemeid, kindlustades seega kodanikkude, riigivaranduse ja riigi julgeolekut.

2. Garnisoniüle ja komandant.

§ 1. *Garnisoni* moodustavad kaitseväe osad ja asutised, mis on paigutatud ühe asula (linn, alev, küla) piirkonda.

§ 4. *Garnisoniteenistuse* moodustavad kõik need kaitseväeteenistuse ülesanded, mida garnisoni väeosadel väljaspool oma eraldatud piirkondi tuleb kanda julgeoleku, vahiteenistuse, välise korra ja distsipliini ning tseremoniate alal.

§ 6. Garnisoniteenistusse määratud kaitsevälased peavad olema hästi ette valmistatud teenistuse tundmises ja varustatud korraliku riie-tusega, rakmestusega, relvastusega ja laske-moonaga, mille eest vastutavad nende alalised ülemad.

§ 7. Garnisoniteenistuse korraldamiseks ja juhtimiseks igas garnisonis määratakse üldine juht, keda nimetatakse *garnisoniülemaks*.

§ 8. Garnisoniülemaks määratakse harilikult kõrgeim riviüksuse ülem, kohapeal asuvaist.

§ 13. Garnisoniteenistuse alal garnisoniülema korraldusi täidavad kõik garnisoni piirkonnas alaliselt või ajutiselt asuvad kaitsevälased — ülema korraldustena ja käskudena.

Väeosade (asutiste) sisemistesse ja majanduslikkudesse korraldustesse garnisoniülem end ei sega, välja arvatud tähtsamad juhud, mil väeosas on tekkinud korratused või rahutused.

§ 16. Garnisoniülem on kohustatud:

1) üldiselt valvama, et garnisoni kuuluvad kaitsevälased täidaksid distsipliini ja välise korra nõudeid;

2) otstarbekohaselt ja õiglaselt korraldama garnisoniteenistust, ning valvama üldiselt selle korraliku ja täpsa täitmise järele;

3) õigeaegselt tegema korraldusi toimkondade määramiseks vahiteenistusse, kodanlikkudele võimudele abiandmiseks, tseremoniatele jne.

4) kõrvaldama väeosade vahel tekkinud arusaamatused laskegalleriide, saunade jne. kasutamise alal; tarbekorral määrab kindlaks nende kasutamise aja ja korra;

5) valvama, et areteeritud garnisoni arestimajas peetaks kinni vastavalt sellekohastele määrustele.

§ 21. Garnisoniülem omab distsiplinaarvõimu vastavalt kaitseväe distsiplinaarkaristuste seadluse § 44 (uues § 46).

§ 23. Garnisoniülema ligem abiline garnisoniteenistuse alade üksikasjalisel korraldamisel ja läbiviimisel on *garnisoni-komandant*.

§ 25. Kui koosseisudes komandanti ei ole ette nähtud, siis määratakse komandandiks kohalik kaitseväeringkonna ülem.

§ 27. Komandant allub garnisoniteenistuse alal vahetult garnisoniülemale.

§ 28. Komandandi kohused on:

1) valvata, et garnisoni piirkonnas alaliselt või ajutiselt viibivad kaitseväelased täpsalt täidaksid distsipliini ja välise korra nõudeid ja et nad oleksid rietatud vormikandmise reeglite järele;

2) valvata ja hoolitseda, et garnisoni vahiteenistuse alal ja garnisoni arestimajas kinni peetavate areteeritute kohta maksvaid määrusi ja korraldusi täidetaks täpsalt;

3) üksikasjaliselt välja töötada garnisoniteenistusse puutuvad kavad, plaanid ja tabelid, erilist rõhku pannes sellele, et teenistuse toimkonnad oleksid vähendatud miinimumini ja väeosade ning asutiste vahel jaotatud otstarbekohaselt ja õiglaselt;

4) hoolitseda, et garnisoni piirkonnas peatunud kaitseväeosad, niisama ka amejiasjus sinna

ilmunud üksikud ajateenijad kaitsevälased paigutatakse viivitusega korterisse, jaotades neid vajaduse korral kohalikkude väeosade ja asustiste vahel (§§ 325 ja 329);

5) pidada garnisoni arestimajas ja teistes tema valve alla antud karistusasutistes kinnipeetavate kaitsevälaste arvet;

6) hoolitseda sõjaväe surnuaedade korrashoiu eest.

§ 30. Juhul, kui keegi garnisoni piirkonnas alaliselt või ajutiselt viibivatest kaitsevälastest avalikkudes kohtades rikub distsipliini, sõjaväelist või üldist seltskondlikku korda, komandant võtab tarvitusele vastavad abinõud korra jaluleseadmiseks ja teatab korrarikkujast tema väeosa ülemale. Siin on komandandil korratuse lõpetamiseks erakorraline areteerimise õigus komandandi ametikohast madalamatel ametikohtadel teenivate kaitsevälaste kohta.

§ 31. Kui garnisoni piirkonnas ajutiselt viibiv kaitsevälane (komandeerimisel, puhkusel jne.) komandandile teatab oma haigusest, kutsub komandant kaitseväe-, või selle puudumisel eraarsti ja laseb haige üle vaadata. Ülevaatust toimetanud arst esitab komandandile sellekohase tunnistuse.

Esitatud tunnistuse põhjal komandant registreerib haige komandantuuris ja paigutab tema kas kohalikku kaitseväe- või, kus seda pole, erahaigemajja, evakueerib või lubab haiget tema korteris ravitseda. Haigusest teatab vastava väeosa ülemale.

Juhul, kui haige jääb edasi üle puhkuse (komandeerimise) tähtaja garnisoni piirkonda, komandant on kohustatud valvama, et ta pärast

tervekssaamist sõidaks viibimata välja oma teenistuskoha.

§ 32. Juhul, kui garnisoni piirkonnas puhkusel või komandeerimisel viibiv kaitsevaelane ei saa välja sõita määratud tähtajaks oma teenistuskohale mõnel seaduslikul põhjusel, teeb komandant tema tunnistusele sellekohase märkuse, teatab vastava väeosa ülemale viibimise põhjustest ja väeosa ilmumise tähtajast.

§ 34. Komandandi distsiplinaarvõim on ette nähtud „Kaitseväe distsiplinaarkaristuste seadluse“ § 44 (uues § 46).

3. Vahiteenistus.

Vahiteenistuse eesmärk, mõiste ja toimkonnad.

§ 38. Vahiteenistuse eesmärk on: 1) riigivaranduse, isikute ja üldise julgeoleku kaitse; 2) areteeritute valvamine; 3) auavaldused.

Vahiteenistuse — toimkonna valve või kaitse alla antud asju ja isikuid nimetatakse valveesemeteks.

§ 39. Vahiteenistus jaguneb garnisoni- ja väeosade sisemiseks vahiteenistuseks.

Vahiteenistuse teostamine garnisoni väeosade poolt garnisoniülema korraldusel moodustab garnisoni-vahiteenistuse; väeosa enese poolt väeosaülema korraldusel teostatud vahiteenistus moodustab väeosa sisemise vahiteenistuse.

Kõigi kaitseväe valve all olevate riiklikkude ja kaitseministeeriumi keskasutiste valveesemete valvamine ja auavaldused kuuluvad harilikult garnisoniteenistusse, kuna väeosade eneste varanduste valvamine väeosa sisemise vahiteenistuse hulka.

§ 40. Igaks ööpäevaks vahiteenistuse kandmiseks määratud meeskonnad ja üksikud kaitseväelased kokku moodustavad vahiteenistuse-toimkonna.

§ 41. Vahiteenistus jaguneb:

- a) vahtkonna-teenistuseks ja
- b) valvkonna- (valvuri) teenistuseks.

Vahiteenistuse teostamiseks määratakse:

- 1) alalised vahtkonnad,
- 2) erakorralised vahtkonnad,
- 3) valvkonnad või valvurid ja
- 4) pannakse valvamise kohused vastavaile korrapidajaile või ametimeestele.

§ 42. *Vahtkonnaks* nimetatakse kaitseväelastest koosnevat relvastatud meeskonda, kes käesolevas määrustikus ettenähtud korras vahiteenistuse ülesannete täitmiseks paneb välja tunnimehi vahipostile ja tarbekorral saadab välja piilureid.

§ 43. *Alalisteks* nimetatakse niisuguseid vahtkondi, mis pannakse välja teatavate valvesemete juurde järjekindlalt kas kogu ööpäevaks või ainult ööks.

Alalised ööpäevased vahtkonnad vahetatakse iga 24 tunni järele, kuna alaliste öiste vahtkondade teenistus kestab harilikult videvikust koiduni. Viimaste väljapaneku kellaja määrab perioodiliselt kindlaks garnisoniülem.

§ 44. *Erakorralisteks* nimetatakse niisuguseid vahtkondi, mis pannakse välja teatava aja jooksul ajutiselt valve alla võetavate esemete juurde. Erakorralised vahtkonnad võivad olla ööpäevased, päevased või öised.

§ 45. *Tunnimeheks* nimetatakse relvastatud kaitseväelast, kes on välja pandud või välja saa-

detud vahtkonnast vahipostile vahtkonnaülema või vahtkonnaülema õigustega isiku (korrapidaja) poolt kindla valveülesandega.

§ 46. *Vahipostiks* nimetatakse kohta või piirkonda ühes kõigi nende esemetega, mis tunnimehle valvamiseks määratud.

Alaliste vahtkondade vahiposte, kuhu tunnimees välja pannakse terveks ööpäevaks kestvuseks, nimetatakse ööpäevasteks, kuna vahiposte, kuhu tunnimees pannakse välja ainult ööks — öisteks.

Öiste vahipostide tunnimehed ilmuvad määratud vahtkondadesse (allüksuste korrapidaja juurde) veerand tundi enne esimese vahetuse vahipostile mineku aega ja lahkuvad sealt kohe pärast väljapaneku aja lõppu vahtkonnaülema (allüksuse korrapidaja) korraldusel.

Erakorraliste vahtkondade vahipostid omakord võivad olla ööpäevased, või öised; tunnimeeste väljapaneku aeg päevastele ja öistele vahipostidele määratakse kindlaks erikorraldustega.

§ 47. Vahtkond koosneb *vahtkonnaülemast ja tunnimeekest vahipostide arvu kohaselt*; tarbekorral garnisoniülema määramisel ka vahtkonnaülema abist, kuulipilduritest, saatetunnimeekest, piilureist ja käskjalast.

Tunnimehi määratakse iga ööpäevase vahiposti peale kolm vahetust, öisele vahipostile kaks vahetust. Vahtkonnaülema abi määratakse ainult neisse vahtkondadesse, kus vahtkonnaülemaks on ohvitser või kus vahtkonnaülemal vahipostide rohke arvu või nende laialdase paigutuse tõttu võimatu on üksi tunnimeeste teenistust korralikult kontroleerida.

Vahtkondadesse, kus alaliselt kinni peetakse areteerituid, määratakse areteeritute saatmiseks tarviline arv saatetunnimehi. Käskjalg võib tarviduse korral neisse vahtkondadesse määrata, mille ülem on ohvitser või kus vahiall peetakse ohvitseri (kv. ametnikke).

§ 48. Vahtkonnaülemaks ja tema abiks määratakse, arvesse võttes valve-eseme tähtsust ja vahipostide arvu, ohvitser, allohvitser või sõdur garnisoniülema otsuse põhjal.

§ 49. Väheema tähtsusega kaitseväge varanduste (toitluskraamilaod jne.) valvamist, kui seda ei saa korraldada valvur-eraisikutega, võib korraldada üksikute valvuritega või nendest koosnevate valvkondadega.

§ 50. *Valvekonnaks* nimetatakse relvastatud kaitseväelastest koosnevat meeskonda, kes on pandud valvama mingit väheema tähtsusega kaitseväelist valve-eset ja kes oma ülesande täitmiseks paneb välja valvureid valvepostidele.

Valvkonna koosseisu harilikult määratakse:

1) iga valveposti peale, mis asub väeosa piirkonnas või selle läheduses, 2 vahetust valvureid iga ööpäeva peale;

2) iga valveposti peale, mis asub kaugel väeosa asukohast (teises asulas) ja kuhu iga 24 tunni järele uue valvkonna väljaastumine sünnitab raskusi 2 vahetust kahes järjekorras, s. o. 4 kaitseväelast iga valveposti tarvis.

Valvkondade ülemateks määratakse harilikult kapraleid ja reamehi.

§ 51. *Valvepostiks* nimetatakse kohta või piirkonda ühes kõigi nende esemetega, mis valvuri valve alla antud.

Valvepostid võivad olla ööpäevased, päevased või öised.

§ 52. *Valvuriks* nimetatakse relvastatud kaitseväelast, kes on välja pandud või välja saadetud valvepostile kindla valveülesandega.

Valvurid pannakse välja kas valvkondadest, vahtkondadest (kui valvurid vahtkonnaülemale allutet) või allüksustest, mille korrapidajale see tehtud.

§ 53. Garnisoni-vahiteenistuse täitmise revideerimiseks määratakse garnisoniülema korraldusel ohvitser — *vahtkondade revident*.

4. Valve-esemete liigid.

§ 54. Vastavalt oma tähtsusele valve-esemed jagunevad valve suhtes viide liiki:

I liik. 1) Riigivanema korter; 2) Riigikogu hoone istungjärgu ajal; 3) Vabariigi Valitsuse koosolekuruumid (hoone); 4) need keskasutiste ja diviiside relvade, laskemoona ja lõhkeainete laod ja muud valve-esemed, mis kaitseministri poolt I liiki kuuluvateks määratud.

Kõik sellesse liiki kuuluvad valve-esemed on iseäralise sõjalise või riiklise tähtsusega.

II liik. 1) Need relvade laskemoona ja lõhkeainete laod, mis ei kuulu I liiki ja mis asuvad väljaspool kasarmute piirkondi; 2) garnisoni arestimajad; 3) väeosade arestimajad ja ruumid, kui seal kinni peetakse kohtuotsuse põhjal või eeluurimise all olevaid areteerituid.

III liik. Relvade, laskemoona ja lõhkeainete laod kasarmute piirkondades.

IV liik. Kõik keskasutiste, diviiside ja väeosade toitlus- ja kraamilaod väljaspool kasarmute piirkondi.

V liik. Toitlus-, kraami- ja küttepuude-laod jne. kasarmute piirkondades ja kõik allüksuste laod kasarmutes.

§ 55. Vastavalt eelmises § 54 tähendatud valve-esemete liikidele valve korraldatakse järgmiselt:

I liigi valve-esemete juures:

vahtkonnaülem ohvitser või üleajateenija allohvitser; tarbekorral vahtkonnaülema abi — allohvitser; sõdureid tunnimehi kolm iga ööpäevase ja kaks iga öise vahiposti jaoks; sõdureid piilkondade jaoks ja kuulipildureid tarvilikul arvul.

II liigi valve-esemete juures:

vahtkonnaülem ohvitser või allohvitser; tarbekorral vahtkonnaülema abi — allohvitser või sõdur; sõdurid-tunnimehi kolm iga ööpäevase ja kaks iga öise vahiposti jaoks. Tarbekorral võib päevaajaks vahiposti ühendada.

III liigi valve-esemete juures:

vahtkonnaülema kohuseid täidab vahipostile ligema allüksuse korrapidaja; sõdureid-tunnimehi kaks iga vahiposti jaoks; tunnimehed panakse välja ainult ööks; päeval valvab neid esemeid korrapidaja ise, tema abi või selleks määratud valvur.

IV liigi valve-esemete juures:

valve tarviduse järele kas alaline või ainult öösi valvurite või valvurite-eraisikute abil.

V liigi valve-esemete juures:

alalist järelvalvet teostab selleks määratud valve-esemete ligema allüksuse korrapidaja või vastav ametimees.

§ 59. Iga vahtkonna jaoks eraldi peab olema vahipostide tabel (vorm nr. 2) ja vahipostide plaan.

Vahipostide tabelis kirjeldatakse üksikasjaliselt erikohused vahtkonnale, selle toimkondlastele ja tunnimeestele igal üksikul vahipostil, arvesse võttes kohalikke olusid ja eritingimusi.

Vahipostide plaanil näidatakse valve-esemete asetus, valvepiirkonnad ühes tunnimeeste asukohtadega või liikumisteedega viimases ja tarbekorral ka tunnimeeste vahetamiskohad.

§ 60. Väljavõttes kõigist vahipostide tabelitest erikohuste äraõppimiseks peavad olema väeosades, kes vahiteenistust kannavad, vähemalt igas kompaniis.

5. Vahiteenistuse vorm, rakmed, relvastus ja laskemoon.

§ 70. Garnisoni vahiteenistuse kandmisel peab olema:

1) *ohvitseridel* — välivorm, vöörihm ühe õlarihmaga ja püstol (revolver) tupega; padruneid: 7 püstolis (revolvril) ja 25 tagavaraks;

2) *allohvitseridel* ja *sõduritel* — välivorm, vöörihm ühe padrunitaskuga, püss täägiga ja padruneid 30;

3) *sõduritel*, kes relvastatud kuulipildujaga, vastavad rakmed ja 18 kasetti (5 linti) padruneid iga kuulipilduja peale.

Kõigil püssidega relvastatud vahiteenistuse toimkondlastel peavad olema kogu vahiteenistuse kandmise aja täägid püsside otsas.

Garnisoniülema erilisel korraldusel võib olla mütsi asemel kiiver (talvel sooja alusega).

§ 71. Vahiteenistuse toimkonna vaatusel määratakse toimkond garnisoniülema korraldusel kaks kuubedes (pluusides) — palitud kokkurrullitud üle õla — või palitutes, vastavalt ilmasitikule.

§ 72. Kui toimkonna vaatus oli määratud kuubedes (pluusides) ja vahepeal algas sadu, siis palitud pannakse selga toimkonna vaatust toimetaja korraldusel.

Kui sadu algab teel vahtkonna asukohta, pannakse palitud selga vahtkonnaülema korraldusel.

§ 73. Vahtkonnaruumis viibivate vahtkonna kaitseväelaste riietuse, relvastuse ja rakmete kohta maksavad järgmised reeglid:

1) palituid ja mütse (kiivreid) harilikult ei kanta, kuid need peavad olema kindlaksmääratud kohtadel alati käepärast;

2) püstoliga varustatud kaitseväelased peavad olema alati rakmeis ja püstoliga; mõõgad, kui need on olemas, vööl;

3) vintpüssidega relvastatud kaitseväelastel peab olema vöörihm ja padrunitasku vööl, püss püramiidis;

4) kuulipilduritel oma erirakmed olgu maha võetud, kerged kuulipildujad püramiidis, raske — vahtkonnaülema poolt kindlaksmääratud kohal.

§ 74. Tunnimehed on vahipostidel: talvel — alati palitutes, suvel — kuubedes (pluusides, palitud vahtkonna ruumis), sealjuures vähema õhusoojusega kui + 12° C või suurema õhusoojusega, kuid külma tuulega vahtkondade revident võib lubada ka suvel tunnimeestel olla palitutes.

Talvel suurema külmaga kui — 6° C. tunnimehed kannavad postikasukat ja vilte. Vähema

külmaga, kuid külma tuulega kantakse sama riidetust ja jalatseid vahtkondade revidendi korraldusel.

Kasuka tunnimees paneb vahipostil ise selga rakmete peale; asudes relva käsitamisele kasukas visatakse esimesel võimalusel ära. Vildid pannakse jalga vahtkonnaruumis.

Vihmase ilmaga tunnimehed kannavad vihmapalitud rakmete peal. Kui kuiva ilmaga vahipostile minnes tunnimehel on kaasas vihmapalitu, kantakse seda käel; vahipostile asumisel pannakse ta vahipostikappi.

Tarvilikult köetud sisemistes ruumides tunnimehed on alati kuubedes (pluusides).

§ 75. *Tunnimehe relv vahipostil peab olema alati korras, laetud ja tegevusvalmis. Vene püss laetakse nelja, inglise püss viie padrunita nii, et rauas padrunit ei oleks ja kukk oleks alla lastud.*

Püssid laetakse ja tühjendatakse § 137 ettenähtud korras.

Padrunitasku kaane kinnised peavad olema kinni.

6. Tunnussõna.

§ 76. *Tunnussõna* on salajane sõna, mis võimaldab vahtkonnaülemaale kindlaks teha, kas tulnud vahetus tõesti on volitatud selleks vastava ülema poolt.

Tunnussõnaks määratakse sõjaväe elust-olust võetud nimetus.

§ 77. Tunnussõna määrab iga päev garnisoniülem järgmiseks päevaks ja annab teada komandandile laialisaatmiseks vastavatele väeosadele.

§ 78. Tunnussõnad antakse vahtkonna ülematele toimkonna vaatusel § 106 ettenähtud korras.

§ 79. Tunnussõnade hoidmisega peab olema äärmiselt ettevaatlik ja kaitsevaelased, kellele nad on tehtud teatavaks, vastutavad, et keegi kõrvalistest isikutest neid teada ei saaks.

7. Garnisoni vahtkondade alluvus ja revideerimiskord.

§ 80. Garnisoni vahiteenistusse määratud kaitsevaelased loetakse väljaspool oma alaliste ülemate käsutust vahiteenistuse kandmise ajal (§§ 105 ja 119).

Selle aja kestvusel alalised garnisoni vahtkonnad ja muud garnisoni toimkondlased alluvad garnisoniülemale, komandandile ja vahtkondade revidendile.

Erakorralised garnisoni-vahkonnad alluvad peale selle veel isikutele, kelle juurde nad välja pandud.

§ 81. *Garnisoni vahtkondade revident* on garnisoniülema korraldusel iga 24 tunni peale määratud ohvitser kogu garnisoni või teatava piirkonna vahtkondade ja valvkondade teenistuskohuste täpse täitmise järele valvamiseks ja nende tegevuse revideerimiseks.

Vahtkondade revideerimiseks määratakse harilikult väeosa korrapidaja ohvitser, kelle läheduses vahtkonnad asuvad.

§ 83. Peale garnisoniülema, komandandi ja vahtkondade revidendi *vahtkondade revideerimise õigus on:*

1) nendel ülematel, kellele vahtkonna meeskond (vahtkonnaülema alluvust ei arvestata)

allub alalise teenistuse korras, alates kompanii-ülema; 2) kaitseministri poolt kirjalikult volitatud isikutel; 3) diviisi staabiülema ja 4) komandandi volitusel komandandi platsadjutandil.

Rühmaülema on vahtkonna revideerimise õigus ainult siis, kui vahtkond terves koosseisus on temale alluvast rühmast.

§ 84. Riigivanema ja §§ 80 ja 83 tähendatud isikute vahtkonnaruumi ilmumisel vahtkonna-ülema rivistab ärkvel olevad vahtkonna toimekondlased relvadega ja andes komando „Valvel!“ esineb ettekandega.

Revideerijal on aga õigus kõiki vahtkonnaruumis viibivaid vahtkonna toimekondlasi lasta rivistada.

§ 85. Vahipostide revideerimisel läheb revideerijaga kaasa vahtkonnaülema või tema abi.

§ 86. Vahtkonna revideerija on kohustatud vahtkonnalehte kirjutama revideerimise aja ja tagajärjed.

§ 87. Kui garnisoniülema, komandant, vahtkondade revident või ülema, kellele tunnimees allub alalises teenistuskorras, märkab tunnimehe kõrvalekaldumist ettenähtud reeglitest, siis on tema kohustatud tegema tunnimehele meeldetuletuse. Kõik teised ohvitserid ja vanemad on kohustet teatama väärnähtusest vahtkonnaülemale, tunnimehe poole isiklikult mitte pöörates.

Juhul kui tunnimees oma vahiposti on jätnud oma valveta ja kaitseta (näit. magamine postil), on kohustatud kõik kaitseväelased teatama sellest vahtkonnaülemale.

§ 88. Vahiteenistuse toimekonnas viibimise ajal on keelatud määrata toimekondlastele karistusi ja neid täide viia.

Vähemate süütegude ja ülesastumiste eest nemad võetakse vastutusele pärast toimkonnast vabanemist.

Suurema süüteo toimepanemisel kõrvaldatakse süüdlased ajaviitmata vahiteenistusest.

8. Väeosa sisemine vahiteenistus.

§ 89. Väeosa sisemise vahiteenistuse kohta on maksivad garnisoni määrustiku reeglid järgnevatel paragrahvides ettenähtud eranditega.

§ 90. Väeosa sisemise vahiteenistule alal väeosaülema on garnisoniülema õigused.

Väeosa vahtkonnad alluvad väeosa korrapidajale. Korrapidajale allohvitserile nad ei allu.

§ 92. Välisvalvurid alluvad vahetult vastava allüksuse korrapidajale (kui väeosaülem pole korraldanud teisiti), kes esimese vahetuse isiklikult valvepostile või valvealale paigutab ja järjekorralised vahetused allüksuse ruumist välja saadab.

§ 93. Tunnussõnad määratakse väeosaülema poolt.

9. Alalised vahtkonnad.

Toimkonna vaatus.

§ 94. Garnisoni vahiteenistusse määratud kaitseväelaste teadmiste kontroleerimiseks, nende relvastuse, laskemoona, riietuse ja rakmete järelvaatamiseks tehakse toimkonna vaatus.

§ 95. Toimkonna vaatus tehakse harilikult koos kogu garnisoni vahiteenistuse toimkonnale.

Garnisoni toimkonna vaatust võib toimetada ka ühiselt väeosade teenistustoimkondade vaatusega.

§ 96. Toimkonna vaatuse aja ja kohad määrab kindlaks ning avaldab käsukirjas garnisoni-ülem. Harilikult tehakse vaatust kell 1400 nii, et toimkonda minejail oleks võimalus läbi võtta ennelõunased õppused ja lõunat süüa.

§ 98. Õistele vahipostidele määratud kaitsevaelased harilikult toimkonna vaatusest osa ei võta, kuid silmas pidades nende tunnimeeste väljapaneku aega ja toimkonna vaatuse tegemise kellaaega, garnisoniülem võib ka vastupidiselt korraldada.

§ 100. Toimkonna vaatuse teeb harilikult vahtkondade revident. Kui garnisoni toimkonna vaatuse teeb väeosa korrapidaja, siis harilikult tehakse garnisoni ja selle väeosa toimkonna vaatus ühiselt.

§ 102. Toimkonnad vaatuseks rivistatakse joonele, alates paremalt:

- 1) Vahtkonnad liikide järele, sealjuures igas liigis nende tähtsuse järjekorras;
- 2) valvkond samuti nagu vahtkondki;
- 3) eraldi määratud piilkonnad;
- 4) väeosa sisemine toimkond;

Iga vahtkond rivistatakse alates paremalt:

- 1) vahtkonnaülem esimeses viirus;
- 2) tunnimehed vahipostide kaupa ridades postide numbrite järjekorras, kusjuures vahetused asuvad: 1. — esimeses, 2. — teises ja 3. — kolmandas viirus;

3) öiste vahipostide tunnimehed nagu tunnimehed käesoleva lõigu p. 2;

4) saatetunnimehed kahe või kolme kaupa reas vastavalt vahtkonna viirgude arvule, kus juures ülem on esimeses viirus;

- 5) piilurid samuti nagu saatetunnimehedki;

6) kuulipildurid samuti nagu piiluridki, sealjuures kuulipilduritevanemad või sihturid esimeses viirus;

7) vahtkonnaülema abi ja tema selja taga teises viirus käskjalg.

§ 103. Väeosa vahiteenistuse toimkond rivistatakse toimkonna vaatusale alati paremale, teisi sisetoi mkondlasi § 102 ettenähtud korras.

Sellest toimkonnast vasemale esimesse viirgu asetatakse: allüksuste korrapidajad, üksuste numbrite järjekorras, ja korrapidajad arestiruumis ja tallides.

Korrapidajate abid asuvad oma korrapidajate seljataga teises viirus.

Kõik muud allüksustes määratud toimkondlased (talli- ja välisvalvurid jne.) asuvad joonel kahes viirus oma korrapidajatest vasemal.

Signalist asub neli sammu paremal esimese vahtkonna ülemast esimese viiru joonel.

Toimkonna vaatusel hoitakse püssid ja kerged kuulipildujad jalal.

§ 104. Vahtkondade revidendi ilmutamisel vaatusale, vanem toimkonnas olevatest annab komando: „*Toimkond, tervituseks — valvel, paremale (vasakule) vaat!*“ mille järele kõik vaatusel olijad asuvad seisangusse „valvel“.

Pärast toimkonna tervitamist revident asub toimkonna revideerimisele, kusjuures on kohustatud üldiselt selgusele jõuda, kas kõik toimkonnad on kohal ning vastavates koosseisudes, kas mehed oma kohuseid teavad, kas on kõik toimkondlased relvastatud nõuete kohaselt, kas relvad, laskemoon, riided ja rakmed on korras.

Vajaduse korral annab täiendavaid seletusi, laseb kõrvaldada puudused või nõuab vastavast

allüksusest puudulikult ettevalmistatud meeste asemele teadlikumad.

§ 105. Revideerimise lõpetanud revident (toimkonna vaatuse tegija) läheb rinde keskkoha ette 10—15 sammu kaugusele ja annab komando „*Signaal!*“, mille peale signalist (orkester) mängib „kogu“.

„Kogu“ mängimise momendist garnisoni toimkond allub § 80 tähendatud ülematele.

Kui toimkonna vaatusel signalisti (orkestrit) ei ole, garnisoni toimkond läheb tähendatud ülemate alluvusse momendist, mil revident annab komando „*vahtkonnaülemad, ette — käies marss!*“ (§ 106).

§ 106. Pärast signaali „kogu“ revident annab komando: „*Vahtkonnaülemad, ette — käies marss!*“ Selle komando järele vahtkonnaülemad lähevad otsemat teed revidendi juurde. Parema tiiva vahtkonnaülem jääb seisma revidendi vastu kahe sammu kaugusele, teised esimesest vasemale, joonele, koondatud intervallidega, asuvad seisangusse „*valvel!*“ ja lasevad käed alla. Revident annab vahtkonnaülematele sedeli tunnussõnaga ja jõuab selgusele, kas vahtkonnaülemad tunnussõnadest on aru saanud; tarbekorral annab ka teisi vajalisi seletusi ja näpunäiteid.

§ 107. Pärast tunnussõnade üleandmist revident annab komando:

1) „*Vahtkonnaülemad, kohtadele — käies mass!*“ mille järele viimased pööravad ümber ja võttes käed tervituseks lähevad otsemat teed oma kohtadele;

2) „*Toimkond, — parem pool! Vabalt! Rihmale!*“ — Toimkond täidab komandod jalaväe määrustikus ettenähtud korras.

3) „*Toimkond, asukohtadesse — käies marss!*“ mille järele kogu toimkond vahtkondade ja allüksuse toimkondade kaupa liigub määratud asukohtadesse; signalist mängib marssi.

§ 108. Toimkonna vaatuselt lahkumisel, samuti ka muudel liikumistel väljaspool vahtkonnaruumi, vahtkonnad liiguvad jalaväe määrustikus ettenähtud korras, pidades kinni reeglitest liikumise komandode kohta tänavatel.

10. Vahtkondade ja esimese vahetuse tunnimeeste vahetus.

§ 110. Vahetatava vahtkonna asukohta jõudnud uus vahtkonnaülem rivistab oma vahtkonna maja ette, kus asub vahtkonnaruum, rindega vastu sissekäiku nii, et rivi ja maja vahele jääks vaba ruum vana vahtkonna rivistamiseks, laseb võtta relvad jalale, jätab endale asetäitja ja läheb vahtkonnaruumi, kus esitab end vana vahtkonna ülemale, teatades tuleku põhjuse ja vana vahtkonna tunnussõna. Vana vahtkonna ülem vastab oma auastme ja nime nimetamisega ainult siis, kui tunnussõna on õige. Pärast seda uue vahtkonna ülem lahkub ruumist ja asub oma vahtkonna paremale tiivale.

§ 111. Uue vahtkonna liginemisel majale, kus asub vahtkonnaruum, vana vahtkonna ülem rivistab oma vahtkonna ruumis.

Selgusele jõudnud, et tulnud vahetus on õige, vana vahtkonna ülem viib oma vahtkonna ruumist välja, rivistab uue vahtkonna vastu 5—10 sammu kaugusele, nii et vana vahtkonna parem tiib jääb vastu uue vasakut tiiba ja asub ise paremale tiivale.

Pärast vana vahtkonna rivinemist mõlemad vahtkonnaülemad, vana vahtkonnaülema algatusel, annavad tervituseks üheaegselt komando „Tervituseks valvel!“

Vastastikku tervitamine kestku 3—5 sekundit. Vana vahtkonna rivistamisel uue vahtkonna vastas ja vahtkondade vastastikku tervitamise ajal ilmuvatele ülematele ja revideerijatele tervituskomandosid ei anta.

§ 112. Pärast vastastikku tervitamist uue vahtkonna ülem viib oma vahtkonna ruumi, kuhu läheb ka vana vahtkonna ülem, jättes endale asetäitja: Tarbekorral viiakse vana vahtkond kõrvale.

Ruumis uue vahtkonna ülema korraldusel pannakse selleks määratud kohtadele vahipostile mitte kaasaskantavad asjad, laaditakse esimese vahetuse tunnimeeste püssid (§ 137) ja vajaduse korral pannakse selga või võetakse kaasa (§ 74) vahiposti üleriided.

Pärast muude tarviliste korralduste tegemist uus vahtkonnaülem läheb vahtkonna tunnimeestega ja piiluritega vahipostidele. Temaga kaasa läheb vana vahtkonnaülem, kes liikumisel asub üks samm paremal uue vahtkonna ülemast. Püssid kantakse rihmal.

Kui uus vahtkonna ülem tunnimeestega ja piiluritega on ruumist lahkunud, viiakse vana vahtkond ruumi.

§ 113. Tunnimeeste vahetamise kohast vahipostil (§§ 123 ja 124) harilikult 15 sammu kaugusel (sisemisel vahipostil maja ees) uus vahtkonnaülem jätab kaasas olevad tunnimehed ja piilurid seisma ning annab komando „nr. vahiposti tunnimehed, ettekäies marss!“ Selle ko-

mando järele vana tunnimees pöörab näo läheneva vahetuse poole ja võtab seisangu „valvel“, kuna nimetatud vahiposti uued tunnimehed vahtkonnaülemate järele vahetatava tunnimehe juurde liiguvad. Teiste vahipostide tunnimehed ja piilurid jäävad seisangusse „vabalt“.

§ 114. Ühe sammu kaugusel vanast tunnimehest vahtkonnaülem jätab posti tunnimehed seisma nii, et esimese vahetuse tunnimees asuks vahetatava tunnimehe vastas ning vahtkonnaülemad asuvad vastamisi kahele poole tunnimehi vana ja uue tunnimehe vahekohta. Selle järele vana tunnimees annab üle vahtkonnaülemate juuresolekul esimese vahetuse tunnimehele kõik vahiposti kohta käivad korraldused ja valvatavad esemed. Vastuvõtmisel kontroll seab uus tunnimees uste, akende, lukkude, plombide või pitsatite ning sideabinõude korrasolekut, tutvub vahiposti kaitsereeglitega ja selle ümbruse iseäraldustega. Vahiposti vastuvõtmise ja kontrollimise juures viibivad ka teiste ja kolmanda vahetuse tunnimehed.

Vahiposti vastu võtnud, uus tunnimees võtab püssi rihmalt ja kui vanal tunnimehel oli postikasukas seljas, võtab üle ka viimase ning paneb selga. Pärast seda uue vahtkonna ülem, andes teise ja kolmanda vahetuse tunnimeestele komando „*Minu järele — käies marss!*“, viib nad vahtkonna juurde ja rivistab selle vasakule tiivale.

Asudes ise vana vahtkonnaülemaga § 112 ettenähtud kohale, viib vahetused ja piilurid järgmise vahiposti juurde. Vana tunnimees aga võtab püssi rihmale ja oma vahtkonnaülema komando järele „*Vahtkonnaruumi — käies marss!*“, läheb otsema teed vahtkonnaruumi. Padrunid

võtab tema püssist välja pärast vahtkonnaülema tagasitulekut, viimase käsul (§ 137).

Samas korras vahetatakse kõigi järgmiste vahipostide üksiktunnimehed.

§ 116. Pärast kõigi vahipostide vahetamist uus vahtkonnaülem viib teise ja kolmanda vahetuse tunnimehed ja piilurid vahtkonna ruumi. Enne nende ruumi jõudmist lahkuvad sealt need vana vahtkonna kaitseväelased, kelle relvad laadimata. Laetud relvadega tunnimehed lahkuvad siis vahtkonna ruumist, kui nad oma vahtkonnaülema juuresolekul on padrunid välja võtnud. Kui ruum lubab, võib vana vahtkond jääda kuni vahetuse lõpuni vahtkonnaruumi.

§ 117. Viimase vahiposti vahetamise momendist uus vahtkonnaülem on vastutav täiel määral vahtkonna ja kõikide vahipostide julgeoleku eest.

§ 118. Vahetuselt tagasi jõudnud, laseb vana vahtkonnaülem oma vahtkonna viimase vahetuse tunnimeestel püssid tühjaks laadida ja saadab mehed ruumist välja. Pärast seda annab üle uuele vahtkonnaülemale allkirja vastu:

- 1) § 149. ette nähtud vahtkonnaülema hoole all olevad juhised, plaanid ja tabelid;
- 2) vahtkonnaruumi ja selle sisseseade inventari nimestiku järele;
- 3) kui vahtkonna juures on arestiruum, siis ka areteeritud nimeliselt areteeritute raamatu järele ning arestiruumid ja nende sisseseade.

§ 119. Pärast § 118. tähendatud vastuvõtmist uus ja vana vahtkonnaülem kirjutavad alla vahtkonnalehele, kusjuures esimene teeb vastavad märkused tema poolt leitud puuduste kohta. Selle järele vana vahtkonnaülem viib oma vahtkonna kasarmusse.

§ 120. Kui uus vahtkonnaülem leiab vahipostide või teiste esemete vastuvõtmisel puudusi, mis võivad segada korralikku vahiteenistuse pidamist, teatab sellest viibimata vahtkondade revidendile ja komandandile.

11. Tunnimeeste paigutus ja asukohad.

§ 121. Tunnimehed on sisemised või välimised, vastavalt nende paigutusele ruumis või väljas. Need omakorda on paigalised või liikuvad, üksik- või paaristunnimehed, vastavalt ülesannetele ja arvule.

§ 122. Igal välisvahipostil peab olema vahipostikapp vahiposti üleriiete hoidmiseks, kui need ei ole tunnimehel seljas.

§ 123. Üksikul välisvahipostil pannakse vahipostikapp uksest vasakule vastu seina, seljaga seina poole.

§ 124. Tunnimeeste seismise kohad, liikumise piirkonnad ja vahipostikappide asetamispaigad vahipostidel ning tarbekorral ka tunnimeeste vahetamiskohad määratakse kindlaks ja märgitakse ära vahipostide plaanil.

12. Tunnimeeste vahetamine.

§ 126. Tunnimehed vahetatakse normaalselt iga kahe, valvurid iga nelja tunni järele. On vaikse ilmaga külma rohkem kui -15°C , siis vahtkonnaülema korraldusel, kõva tuule ja tuisuga ka vähema külmaga vahtkondade revidendi korraldusel, vahetatakse tunnimehed ja valvurid ühe tunni järele, mille kohta vahtkonnaülem teeb märkuse vahtkonnalehte, ära näidates nimelt,

millise aja jooksul tunnimehi või valvureid vahetati ühe tunni järele.

§ 127. Enne vahipostidele väljasaatmist vahtkonnaülem rivistab järjekorralise vahetuse tunnimehed, tuletab neile meelde kohused, kontrollib teadmisi, vaatab järele laskemoona, laseb enda juuresolekul laadida püssid (§ 137), ja komandoga „Vahipostidele — käies marss!“ käsutab tunnimehed otsemat teed neile määratud vahipostidele.

§ 128. Vahipostile jõudmisest signaliseerivad vahetama saadetud tunnimehed vahiposti elektrikella abil vahtkonnaruumi vahetatava tunnimehe juuresolekul ja võtavad vahipostid vastu § 114 ette nähtud korras.

Kui vahetamise ajal uus tunnimees vahipostil leiab korratusi, kutsub ta välja vahtkonnaülema.

Sarnasel korral vana tunnimees täidab oma kohuseid edasi kuni vahtkonnaülema korralduseni.

§ 129. Vahtkonnaruumi jõudnud, vahetatud tunnimees kannab ette vahtkonnaülemale kohuste ja vahiposti üleandmist ning vahipostil tähelepanud juhtumustest. Vahtkonnaülema järelvalve all võtab ta püssist välja padrunid ja asetab püssi määratud kohale.

13. Sisekord vahtkonnas.

§ 131. Vahtkonna koosseisu kuuluvatel kaitseväelastel on keelatud vahtkonnaruumist lahkuda ilma vahtkonnaülema loata. Nemad peavad alaliselt, ka magades olema ettenähtud vormis ja kandma vastavaid rakmeid.

§ 132. Pooled vahtkonnaruumis olevatest vahtkonna toimkondlasist võivad magada nii päeval kui ööl, kuid garnisoniülemal on õigus lubada päeval magada rohkemal kui poolel vahtkonnal ja nõuda pimedal terve vahtkonna ärkvelolekut.

Magamisaja ühetaolist jaotust vahtkonna toimkondlaste vahel korraldab vahtkonnaülem. Vahtkondades, kus on kolm vahetust tunnimehi harilikus olukorras magavad need tunnimehed, kelle järjekord on vahipostile minna.

Kui vahtkonnaülemal on abi ja kui mõlemad on vahtkonnaruumis kohal, võivad nad kordamööda magada tingimusel, et teenistuskohuste täitmine selle all ei kannataks. Kui abi ei ole, võib vahtkonnaülem magada ainult kella 1700 ja 2000 vahel tingimusega, et vahetuste väljasaatmist ja nende vastuvõtmist korraldab tema isiklikult. Magamise ajaks ta jätab enda asepeale järjekorralise asetäitja.

Vahtkond (ka magajad) peab alaliselt valmis olema kiires korras kogumiseks ja tegevusse astumiseks.

§ 133. Vahtkonnaruumis peab valitsema kindel kord ja distsipliin. Seal on keelatud laulmine, muusika ja igasugused hasartmängud. Mängida võib ainult komandandi poolt lubatud mängu. Sinna on keelatud sisse viia ja tarvitada joovastavaid jooke ning uimastavaid aineid.

Vahtkonnaruumid ja nende ümbrus peavad olema puhtad ning ruumides tarviline soojus ja valgustus.

§ 134. Vahtkondades, kuhu eraldi kojameest ei ole määratud, korraldab ruumide puhastamist, kütmist ja valgustamist vahtkonnaülem vahtkonna toimkondlastega.

§ 135. Vahtkonnaruumi soojendamiseks, valgustamiseks ja puhastamiseks tarvilikkude ainete ja abinõude puudumisest vahtkonnaülema kannab viibimata ette vahtkondade revidendile ja teeb vastava märkuse vahtkonnalehte.

§ 136. Kõik vahtkonnaruumis olev varandus kui ka vahtkonna toimkondlaste poolt kaasatoodud asjad hoitakse korralikult ja kindlaksmääratud kohtadel. Relvad hoitakse püramiidis, ilma mingisuguste kateteta ja alati korras.

§ 137. Relvade laadimisega ja padrunite väljavõtmisega vahtkonna toimkondlased peavad olema eriliselt ettevaatlikud, tehes seda ainult vahtkonnaülema juuresolekul, ja nii, et relvade rauaotsad oleksid suundunud sinna, kus kogemata tekkinud paugu tagajärjel ei juhtuks õnnetust.

§ 138. Pimeda algusest kuni hommiku valguskminekuni vahtkonnaruumi ukсед hoitakse seestpoolt riivis ja ketis ning avatakse vahtkonna koosseisu mittekuuluvaile ainult vahtkonnaülema korraldusel.

14. Sisselaskmine vahtkonnaruumi.

§ 139. Pääle vahtkonna koosseisu kuuluvate kaitseväelaste kedagi vahtkonnaruumi sisse ei lasta, välja arvatud:

- 1) Riigivanem ja kõik need, kellel on vahtkonna revideerimise õigus;
- 2) kes on vastava loa või volituse põhjal õigustatud käima vahtkonnaruumis, või vahtkonna valve alla kuuluvates ladudes ja ruumides (§§ 196 ja 197);
- 3) kellel luba areteeritutega kokkusaamiseks (§ 191);

4) kellel tarvidus vahtkonnaruumi pääsemiseks edasilükkamatu iseloomuga teenistuse asjus ja kes on varustet komandandi vastava loaga;

5) vahtkonnaülema ja areteeritud ohvitseride teenijad toidu ja muude lubatud asjade toomiseks.

§ 140. Riigivanemat ja kõiki neid isikuid, kellel revideerimise õigus, lastakse vahtkonnaruumi igal ajal, kui vahtkonnaülem neid näo järele tunneb. Vastasel korral ta küsib nendelt tunnussõna ja isikutunnistuse, mis revideerijal peab alati kaasas olema. Teisi isikuid laseb vahtkonnaruumi ainult siis, kui ta isiku on kindlaks teinud ja ilmumise põhjuse leidnud olevat seadusliku.

15. Vahtkonnast väljasaadetavad piilurid.

§ 144. Vahtkonna koosseisu määratud piilkond või üksikud piilurid kantakse sisse vahtkonnalehte ja nende kohused on ette nähtud postitabelis.

Tarviduse korral vahtkonnaülem võib määrata üksikuid piilureid või piilkondi ka nendest tunnimeestest, kes tulnud viimase vahetusena vahipostidelt või muudest vahtkonna toimkondlasist, kes ei täida otsekooheseid valveülesandeid.

Neile piiluritele võib teha ülesandeks:

1) tunnimeeste vahiteenistuse täitmise järele vaatamise;

2) vahtkonnaruumi ja vahipostide ümbruskonna läbivaatamise;

3) iseäraliste juhtumuste selgitamise vahtkonnaruumi või vahipostide ümbruskonnas.

Väljasaadetavate piilurite arvu, väljasaatmise aja, liikumistee ja ülesanded vastavalt postitabelile ja tarvetele määrab vahtkonnaülem, meeles pidades, et vahipostide kontroleerimine on tema enese peamine ülesanne.

Piilkondade (kaks või rohkem piilurit) väljasaatmisel üks piiluritest määratakse ülemaks. Piilurid laevad relvad vahtkonnaruumis, nagu see on ette nähtud tunnimeestele. Liikumisel piilurid kannavad püsse kaenla all käes, täägiga ettepoole.

§ 145. Ringkäigult tagasi tulnud piilurid (piilkonnaülem) kannavad ette vahtkonnaülemale tagajärgedest. Oma ringkäigul tähele pandud iseäralistest juhtumustest, mis ähvardavad tunnimeeste või vahtkonna julgeolu, samuti õnnetutest juhtumustest piilurid teatavad vahtkonnaülemale viibimata käepärast olevate abinõudega (kindlaksmääratud signaalid). Tunnimehe puudumisel vahipostil, või tema haiguse korral, jääb piilur postile ja kutsub välja vahtkonnaülema.

Piilurite poolt väljaselgitatud erijuhtumused vahtkonnaülem märgib vahtkonnalehte.

16. Tunnimehe üldkohused.

§ 215. *Tunnimees vahipostil täidab ainult oma vahtkonnaülema ja tema abi käske ning korraldusi; ainult nende, või nendest ühe käsul ja juuresolekul ta võib valve alla võtta uusi esemeid, lahkuda vahipostilt seda ilma valveta jättes või seda kellelegi, väljaarvatud järjekorraline vahetus, üle anda.*

§ 216. Tunnimees on puutumatu isik. Tunnimehe puutumatuses väljendub tema isiku, auto-

riteedi ja julgeoleku eriline kaitse seaduse poolt, vastavalt nendele tähtsatele ülesannetele, mis on täita igal tunnimehel.

Tunnimehe puutumatus avaldub:

1) tema allutamise ja ainult teatud isikutele ja alluvuse vahekorra katkestamisega tema ülemate alalises teenistuskorras;

2) tema ülemate võimu piiramisega peale panna tunnimehel distsiplinaar-karistusi viimase teenistuskohuste täitmise ajal;

3) keeluga kõigile, välja arvatud tunnimehel ülemad, temale korraldusi teha, temaga rääkida või teisel teel ühendust pidada (erand § 87);

4) kõigi isikute, välja arvatud tema ülemad, kohustusega tõrkumata täita kõiki tunnimehel seaduslikke nõudmisi ja käske;

5) kõrgendatud kohtulikkude karistuste määramisega tunnimehel seaduslikkude nõudmiste mittetäitmise, tema teotamise või temale kallale tungimise eest;

6) relva tarvitamise õigustega käesolevas määrustikus ette nähtud juhtudel (§§ 265—266).

§ 217. Tunnimees on kohustatud alati hoolsalt ja ennastalgavalt oma vahiposti valvama ja kaitsma, ei tohi seda maha jätta, kuni ei ole vahetatud või maha võetud § 215. ette nähtud korras, kuigi tema elu on sealjuures ohus.

§ 218. Tunnimees vahipostil peab olema erk, valvas, teguvõimas. Temal on kategooriliselt keelatud relva ja laskemoona käest ära panna, või neid kellelegi üle anda, kuigi saab selleks kas või oma ülemalt käsu (§ 215); samuti on keelatud magada, istuda, süüa, juua, suitsetada, laulda, ilma otstarbeta vilistada või hüüda, oma loomulikke tarbeid õiendada, kõrvaliste isikutega rääkida või mõnel muul viisil tegemist teha, ilma

tema ülemate isikliku käsuta valve alla võtta asju või esemeid, ja üldse kõik see, mis kuidagi võiks nõrgestada tunnimehe tähelepanu ja valvust ka kõige lühemaks ajaks.

§ 219. Oma vahiposti piirkonda tunnimees ei lase kedagi peale oma vahtkonnaülema, selle abi ja järjekorralise vahetuse tunnimehe, kui see tuleb vahetamiseks. Kõiki teisi vahiposti piirkonnale liginevaid isikuid käsutab seisma postitabelis tähendatud kaugusel (umbes 25 sammu) ja laseb neid vahiposti piirkonda ainult vahtkonnaülema (abi) juuresolekul.

§ 221. Tunnimehed vahipostil peavad seisma või liikuma nagu näidatud postitabelis ja plaanil. Liikuvad tunnimehed käivad vahipostil kindlaksmääratud piirkonnas, paigalised aga seisavad neile määratud kohtadel (§ 124). Kui aga tunnimehel (ka paigalisel) on tarvilik vahiposti paremaks järelvaatamiseks või kaitsmiseks ajutiselt oma kohalt lahkuda, peab tema seda tegema, kuid nii, et sellega ei nõrgeneks kogu vahiposti valve ja kaitse. Samuti peab tunnimees tegema, kui vahiposti läheduses pannakse toime raske kuritegu (näit. tapmine), mida tema õigeaegse abiandmisega võib takistada.

§ 222. Tunnimees vahipostil peab kandma täägiga püssi, mis laetud § 75. ettenähtud korras. Väline liikuv tunnimees peab hoidma püssi jalal või parema kaenla all käes, allalastud täägiga ettepoole, paigalised ja kõik sisemised tunnimehed — jalal.

§ 223. Kui vahiposti läheduses tuleb ette korrarikkumine, nõuab tunnimees selle lõpetamist ja ei luba korrarikkujal läheneda vahipostile ligemale § 219. ette nähtud kaugusest, tar-

bekorral kutsub välja vahtkonnaülema(abi) ühes abijõudega vahtkonnaruumist.

§ 224. *Tunnimees on kohustatud vastama ainult oma vahtkonnaülema ja selle abi küsimustele ja neile seletusi andma.*

Garnisoniülema, komandandi, vahtkondade revidendi ja alaliste ülemate küsimustele vastab ta ainult siis, kui ta neid näo järele tunneb.

Kui eelmises lõigus, samuti § 87. teises lõigus tähendatud isikud teevad tunnimehele meeletuletsi tema teenistuskohuste hooletu täitmise pärast, peab tunnimees neid tähele panema ja neile vastavalt talitama.

§ 225. Tunnimees vahipostil ülematele ei esine, kuid tervitab §§ 273—277 ette nähtud juhtudel ja korras.

§ 226. Relvade laadimisel ja tühjendamisel tunnimehed peavad talitama vastavalt §§ 75 ja 137. Kui vahipostil peale relva tarvitamist või sellekohast ettevalmistust padrun jäi rauda, võtab tunnimees selle pärast tarviduse möödumist välja ja seab relva endisesse seisukorda.

§ 228. Iga tunnimees peab teadma ja täpsalt täitma selles määrustikus ettenähtud tunnimehe üldisi ja valvatava vahiposti kohta käivaid erikohuseid ning vahiposti tabelis tähendatud juhiseid.

17. Tunnimehe erikohused.

§ 229. *Tunnimees areteeritute juures on kohustatud valvama, et areteeritud neile määratud ruumist (kohast) ei lahkuks ega nende juurde kedagi ei pääseks ilma vahtkonnaülema isikliku käsuta, välja arvatud § 210 tähendatud juhul.*

Tunnimees areteeritute ruumi ukse juures peab valvama läbi ukse augu, et areteeritud reeglipäraselt peaksid ülal endid (398), ei rikuks ruumi ja selle sisseseadet, ei teeks ettevalmistusi põgenemiseks jne.

Tunnimees arestimaja õuel või välisakende juures valvab, et areteeritud ei rikuks aknaid ja nende kaitseid, et nad arestimajast ei põgeneks, kellegagi väljaspoolt kokku ei saaks, väljas olevatega ja möödaminevatega ei räägiks, midagi neile edasi ei annaks, ei signaliseeriks, aknaid omavoliliselt ei avaks ega neist midagi välja ei loobiks või mõnel teisel teel korda ei rikuks. Kõike seda tunnimees ei tohi lubada ka kõrvalistele isikutele areteeritute suhtes.

Kui areteeritud korda rikuvad, peab tunnimees nõudma korrarikkumise lõpetamist. Kui tema nõudmisi ei täideta, teatab viibimata vahtkonnaülemale.

§ 230. *Lukustatud, pitseeritud (plommitud) ladude ja muude varanduste hoiukohtade juures* peab tunnimees vastuvõtmisel selgusele jõudma valvatava varanduse hoiupaiga (hoone, kapi, kasti) korrasolekus. Selleks tema vaatab põhjalikult järele seinad, aknad, ukсед, lukud, pitsatid (plommid), nende nõörid jne. ning selgitab, kas kuskil ei ole kohti, kust hoiukohtadesse võib ilma märkamata sisse pääseda või sealt midagi välja kiskuda.

§ 231. Tema ei lase ladudesse (hoiukohtadesse) kedagi ilma vahtkonnaülema (abi) juuresolekuta ja käsuta.

Kui ladu on avatud, laseb sinna sisse ainult vahtkonnaülema või tema abi poolt lubatud isikuid (§§ 201 ja 203).

§ 232. Ladude lahtioleku ajal tunnimees vastutab endiselt ladude välise julgeoleku eest, valvab, et ühte lattu sisselastud isikud ei avaks ilma vahtkonnaülema (abi) juuresolekuta teisi ladusid ega viiks sisse isikuid, kelle kohta puudub vahtkonnaülema (abi) luba.

§ 233. Peale §§ 230--232 tähendatud erikohuste tunnimees laskemoona ja lõhkeainete ladude juures valvab veel, et nende läheduses keegi tuld ei teeks, ei suitsetaks, relvadest ei laseks ega teeks midagi muud, mis võib ohtlik olla ladudele ja seal hoitavatele ainetele.

§ 234. Peale eespool tähendatud erikohuste tunnimees täidab ka kõiki neid üksikasjalisi juhiseid, mis vahiposti tabelis tema vahiposti kohta on ette nähtud.

18. Valvkonnad ja valvurid.

§ 235. Käesolevas määrustikus garnisoni vahtkondade ja nende toimkondlaste kohta antud reeglid on üldiselt maksvad §§ 236—238 tähendatud eranditega valvkondade (§§ 49—50), valvepostide (§ 51) ja valvurite (§ 52) kohta, kusjuures vastavad: valvkond — vahtkonnale, valvkonnaülem — vahtkonnaülemale, valvepost — vahipostile, valvur tunnimehele.

§ 236. Valvuritele, kes on paigutatud ühisesse ruumi mõne vahtkonnaga, eraldi valvkonnaülemat ei määrata, vaid nemad allutatakse selle vahtkonna ülemale.

§ 237. Valvkondi ega valvureid ei määrata areteeritute valvamiseks; valvkonnast ei eraldata toimkondlasi kaitsevägevõimude ja politsei abistamiseks (§ 179).

§ 238. Võrreldes tunnimeestega on valvurite kohta maksvad § 126 tähendatud ja siin järgnevad erandid:

1) päeva ajal (päikese tõusust loojaminekuni) on valvuritel lubatud valvepostidel istuda, tingimusega, et see korralikku valvet ei takistaks;

2) valvurid võivad varandusi hoiule võtta, neid välja anda ja kõrvalisi isikuid oma valveposti piirkonda lubada vastavalt valveposti tabelile;

3) valvurite relvad võivad olla laadimata;

4) valvepostilt ajutiselt (nagu ladu lahti-oleku aeg) mahavõetud valvuritele võib ka teisi kohuseid panna postitabelis ettenähtud korras;

5) vabadel valvuritel on lubatud riidest lahti võtta ja magada;

6) magavaid valvureid revideerimise korral ei äratata, teised aga olukorra kohaselt rivinevad või tervitavad üldises korras.

Erinevused käesoleva paragrahvi reeglitest peavad olema tähendatud valveposti tabelis, või valvkonna erijuhendites.

19. Saatetunnimees areteeritute kinnipidamiskohas.

§ 242. Vahtkonna koosseisu, mis valvab areteerituid, määratakse tarviline arv saatetunnimehi areteeritute saatmiseks nende kinnipidamise kohas ja piirkonnas.

Saatetunnimehed alluvad vahtkonnaülemale ja tema abile ning täidavad ainult nende käske.

Kui vahtkonna koosseisus saatetunnimehi ei ole või nende arv pole küllaldane areteeritute saatmiseks, vahtkonnaülem võib saatetunnimees-

teks määrata vahtkonnaruumis olevaid vabu toimkondlasi.»

§ 244. Vabadel saatetunnimeestel vahtkonnaruumis on lubatud magada vastavalt § 132.

20. Saatevalvur.

§ 426. Saatetunnimehed alluvad vahetult saateülemale ja saateülem — areteeritud väljasaatjale ülemale momendist, mil ta viimastele ilmub, kuni ametikohuste täitmisest vabanemiseni.

§ 455. Valvealuste saatmisel ja valvamisel saatevalvurid vastutavad kui valvurid (§ 240).

Nemad alluvad saadetavate väljasaatjale ülemale.

§ 456. Saatevalvurid harilikult määratakse: 1—5 saadetava peale — üks, 6—20 peale — kaks ja suurema arvu juures iga 10 peale üks. Väljasaatja ülem tarbekorral võib suurendada saatevalvurite arvu.

21. Vahtkonna käskjalg.

§ 245. Käskjalg (§ 47) allub vahtkonnaülemale ja tema abile ning täidab kõiki neid teenistusega seotud ülesandeid (ka väljaspool vahtkonna piirkondi), mis vahtkonnaülem (abi) tema peale paneb.

§ 246. Oma ülesannete täitmisel käskjalg teotseb saadud korralduse piirides ja ei tohi ajada mingisuguseid kõrvalisi asju.

Temal on keelatud ilma vahtkonnaülema loata vahtkonnaruumist lahkuda, sealt midagi välja viia või sisse tuua nii vahtkonna koosseisule kui ka areteerituile.

§ 247. Vahtkonna väljaastumisel relvadega käskjalg teotseb vahtkonna koosseisus.

§ 248. Käskjalal on vabal ajal lubatud magada (§ 132).

22. Relvade tarvitamine vahiteenistuses; kõrvaliste isikute kinnipidamine.

A. Relvade tarvitamine.

§ 265. Kõik garnisoni- ja väeosa-vahiteenistuses olevad kaitseväelased võivad relva tarvitada omal algatusel isiklikult ja vastavad ülemad vahiteenistuse alal — seda oma alluvatele käsikida teha ilma tagajärgede eest vastutamata järgmistel juhtudel:

- 1) valve-eseme kaitseks;
- 2) enesekaitseks, see on a) kui nendele kallale tungitakse ja kui see väljendub sarnases tegevuses või ähvarduses, mida kallaletungija võib kohe teostada; b) kui nemad nõuavad kallaletungijalt või vastuhakkajalt relva või mõne teise elule hädaohtliku abinõu ärapanemist ja kui seda nõudmist kohe ei täideta või ärapandud relvad või abinõud uuesti kätte võetakse kallaletungi või vastupanu teostamiseks;
- 3) vahialt põgeneva areteeritu vastu, areteeritute avaliku mässu mahasurumiseks ja nende vastuhakkamisel vahtkonnale.

Kõigil neil juhtudel, kui aeg ja olukord seda veel lubab, on relvade tarvitaja kohustatud enne hoiatama või võimaluse korral abi kutsumisega relvade tarvitamise ära hoidma. Kui relvade tarvitamine kõrvalistele isikutele ohtlikuks võib osutuda, siis sellega peab olema äärmiselt ettevaatlik. Kas tuli- või terarelva tarvitada, jääb tarvitaja (käskija) enese valida.

B. Kõrvaliste isikute kinnipidamine.

§ 267. Vahtkonnaülemaal, vahtkonnaülema abil ja vahtkonnast väljasaadetud piiluritel on

õigus omal algatusel nende valve alla antud piirkonnas kinni pidada kaitsevaelasi ja eraisikuid, nende üleandmiseks vastavatele võimudele:

1) kui nad tabatakse kuriteolt otsekohe pärast kuriteo toimepanemist või jälgimisel;

2) kui nende tegevus võib olla ohtlik tunni-mehele, valvurile või valve-esemele.

§ 269. Kinnipeetuks loetakse isik ainult siis, kui kinnipidaja teda käega või relvaga puudutanud ja kinnipidamisest temale on kuulutanud. Ainult hüüdmisest „Seisa“, Teie olete areteeritud“ jne., ei jätku. Kinnipeetule tuleb kohe selletada, et põgenemise katse korral tarvitatakse relva. Relvad ja sellena tarvitada võidavad asjad võetakse ära kinnipeetult.

§ 270. Kinnipidamise juures peab hoidma igasugusest ülearusest rääkimisest, haavavatest ütelustest ja halvasti ümberkäimisest, kuid tarbekorral peab kinnipidamise läbi viima jõuga.

§ 271. Kui kinnipidaja omal jõul ei suuda kinnipidamist teostada, nõuab tema abi vahtkonnast. Kui olukorra tõttu on tarvilik kinnipeetu kinnisidumine, siis tehakse seda vahtkonnaülema või revidendi korraldusel.

§ 318. Kinnipeetud kaitsevaelasi piilkonnaülem toimetab komandantuuri korrapidaja poolt määratud kohta, eraisikud annab üle lähemale politseivõimule.

23. Tervitamine, auavaldused ja ettekandega esinemine vahteenistuses.

§ 273. Vahtkondade ja üksikute toimkondlaste tervitamine ja auavaldused väljaspool vahtkonnaruumi välja arvatud § 111. tähendatud juhud, sünnivad üldiste reeglite järele, vahtkonnaruumis aga vastavalt § 84.

§ 274. Vahtkondade vahetuse ajal ilmuvatele ülematele või revideerijatele, pärast vahtkondade vastastikku tervitamist, vastava ettekandega esineb ainult see vahtkonnaülem, kellele ilmunud isik osutub ülemaks või revideerijaks.

Isikule, kes osutub ülemaks või revideerijaks nii vanale kui ka uuele vahtkonnale, esinevad ettekannetega mõlemad vahtkonnaülemad, kusjuures kuni viimase vahiposti vahetuseni esimesena esineb endise ja pärast seda momenti — uus vahtkonnaülem.

Kuni viimase vahiposti vahetamiseni (§ 117) endise vahtkonna ülem esineb ettekandega vorm nr. 3 ja pärast seda vorm nr. 10 järele; uus vahtkonnaülem esineb ettekandega vastupidises järjekorras.

§ 275. Tunnimehed tervitavad kaitseväge osi, kõiki oma ülemaid, kõiki ohvitseri, sõjaväge ametnikke ning neid allohvitseri ja sõdureid, kes kannavad Vabadusristi. Samuti avaldavad nad tervituskorras au kaitseväge lippudele ja kõikidele matuserongidele (Sisem. § 152).

§ 276. Tervitamiseks paigal või liikumisel tunnimees võtab püssi jalale ja tervitab harilikus korras.

Paaristunnimehed tervitavad üheaegselt, kusjuures tunnimees kokkukõlastab oma tegevuse postivanemaga.

§ 277. Tunnimees ei tervita: vahetamise ajal vahipostil (§§ 113 ja 114 kolmas lõik), päikese loojaminekust tõusuni, vahipostidel areteeritute vahetul valvamisel (näit. jalutuskäigul või töödeldel olevate areteeritute ja nende kambri uksejuures, isiku kinnipidamisel vahipostil või läheduses) ja tulekahju või rahutuste puhul väljapandud erakorralistes vahtkondades.

Peale selle on garnisoniülemal õigus vahipostidel, mis nõuavad erilist valvsust, tunnimeeste tervitamise ära jätta, sellest avaldades käsukirjas garnisonile.

Saatetunnimehed areteeritu saatmisel ja vahtkonnast väljasaadetud piilkonnad kedagi ei tervita.

24. Areteeritute saatmine saate-tunnimeestega.

§ 428. Areteeritute saatmisel väljasaatja ülema poolt saateülemale antakse *saatekiri*, milles on ära tähendatud saateülema ja areteeritute nimed, saatmise eesmärk ja sihtkoht.

§ 429. Saateülem võtab areteeritud vastu eelmises § 428. tähendatud saatekirja põhjal, saate-tunnimeeste kaasabil otsib nemad ja nende asjad põhjalikult läbi ning vaatab järele, et vormiideid kandvad areteeritud oleksid riietatud § 425 nõuete kohaselt. Vastuvõtmisel leitud puudustest teeb vastava märkuse areteeritute vastuvõtmise üle antava allkirja juurde.

§ 432. Liikumiseks saatmisel rivistatakse areteeritud järgmiselt: kaks areteeritud kõrvuti, kolm — üks ees ja kaks tema seljataga kõrvuti, suurema arvu juures — kolonnis kaheli, kolmi või neliti, vastavalt areteeritute arvule. Karde-tavamad asetatakse kolonni algusesse.

§ 433. Enne liikumise algamist saateülem hoiatab areteeritud, et põgenemiskatsetel ja saatetunnimeestele vastuhakkamisel tarvitatakse relvi.

§ 434. Saatetunnimehed saatmisel liiguvad normaalselt: 1) üks saatetunnimees — areteeritu (areteeritute) taga; 2) kaks saatetunnimeest — kummalgi pool areteeritute kõrval ja

vähe tagapool, kusjuures saateülema on paremal pool; 3) kolm saatetunnimeest — kaks kummalgi pool areteenitute kõrval ja saateülem taga; 4) neli saatetunnimeest — kaks kummalgi pool areteeritute kõrval ja saateülem ühega taga; 5) viis või rohkem saatetunnimeest — üks ees, üks kuni kolm ühes saateülemaga taga ja teised kummalgi pool areteeritute kõrval.

§ 435. Kui areteerituid saadetakse mitteiseliikuvail maasõidukitel (vanker, regi jne.), siis määratakse iga sõiduki juurde mitte vähem kui 2 saatetunnimeest, kes harilikult ka sõidukil paiknevad, kuid ruumipuudusel käivad kahel-pool sõiduki kõrval.

Areteeritute vedamiseks eriliselt mittesisse-seatud iseliikuvatel liikumisvahenditel (auto, vagun, paat jne.) areteeritud paigutatakse saatetunnimeeste keskele.

§ 436. Areteerituid saadetakse linna piirides võimalikult vähemkäidavamaid tänavaid ja platse mööda. Teel sõidukite või rahva kogumisel tuleb vajaduse korral kutsuda abiks politsei.

§ 437. Saateülem ja tunnimehed on kohustatud:

1) ülesande kohaselt areteeritud korralikult toimetama määratud kohta või isiku korraldusse;

2) ära hoidma areteeritute põgenemise ning otsekohe lõpetama ja takistama iga põgenemiskatset ja korrarikkumist areteeritute poolt;

3) alati viibima omal kohal ja olema valvel ning ei tohi areteerituid lühemakski ajaks silmist lasta;

4) peale ametikohuste täitmise alal vajalikkude läbikäimiste keelduma igasugusest ühendusest ja jutuajamisest areteeritutega;

5) valvama, et areteeritud kõrvaliste isikutega juttu ei ajaks ja ühenduses ei astuks, midagi vastu ei võtaks või edasi ei annaks.

§ 438. Saateülem ja tunnimehed areteeritute saatmisel ja valvamil kedagi ei tervita.

Saatetunnimeestega saadetavad areteeritud igal juhul tervitavad „valvel“ seisangusse asumisega, kuid kätt tervituseks ei tõsta. Kõik teised ja jalutuskäigul olevad areteeritud tervitavad sisemäärustiku nõuete kohaselt.

§ 439. Põgenemiskatse, märatsemise, saate-tunnimeestele vastuhakkamise ja muude korra-rikkumiste puhul saateülema korraldusel võib areteeritud käsiraudu panna (kinni siduda), kui süüdlased pärast neile tehtud hoiatusi ei paindu saateülema korralduste alla.

§ 440. Saatetunnimehed tarvitavad relvi käes-oleva määrustiku § 265 ettenähtud korras.

§ 441. Areteeritute põgenemisel saateülem, ülejäänud areteeritute valvet mitte nõrgestades, võtab tarvitusele abinõud põgenejate tabamiseks kõrvaliste isikute kaudu või mõnel teisel võimalikul viisil. Igast sarnasest juhust kui ka muudest teel ettetulnud tähtsamatest korratus-
test saateülem teatab viibimata väljasaatjale üle-
male. Kõigis teistest väiksema tähtsusega juhtumustest ta teatab määratud kohale jõudmisel ülemale, kelle korraldusse areteeritud saadetud ja väljasaatjale ülemale.

§ 442. Areteeritutega määratud kohale jõud-
nud, saateülem teatab sellest isikule, kelle kor-
raldusse areteeritud saadetud (väeosa korra-
pidaja, kohtu-uuriija, kohtu korrapidaja ohvitser
jne.) ja toimib oma ülesande kohaselt.

§ 443. Kui isik, kelle korraldusse areteeritu-
toodud, soovib temaga kokku saada saatetunni-

mehe juuresolekuta, siis antakse areteeritu temale üle ametliku pitseriga varustatud allkirja vastu. Aja jooksul allkirja saamisest kuni areteeritu uuesti vastuvõtmiseni, saateülem ja tunnimehed on vabad saatmisega seotud kohustest ja vastutusest. Areteeritu uuesti vastuvõtmisel saateülem otsib ta läbi üldises korras.

§ 444. Areteeritute kohtusaali toomise ja väljaviimise korra jne. kohta saateülem saab näpunäiteid isikult, kelle korraldusse areteeritud saadetud.

§ 445. Areteeritu kokkusaamine kohtus oma kaitsjaga ja tarbekorral arstiga või velskeriga võib sündida ka kohtu korrapidaja ohvitseri või vahtkonnaülema loal, kuid saatetunnimees sel juhul valvet ei katkesta.

§ 446. Kuigi areteeritu kohtuotsusega õigeks mõistetud, — saateülem ise ei vabasta areteeritut, vaid samas korras nagu ta kohtusse toodi, viib ta väljasaatja ülema korraldusse tagasi.

§ 447. Kohtusaalis ja siseruumis saatetunnimehed hoiavad püsse jalal ja on seisangus „vabalt“.

Kohtu koosseisu tulekul saali ja sealt lahkumise, tunnistajate vannutamisel, kohtuotsuse kuulutamisel ja üldse alati, kui saalisolijad on kohustatud püsti seisma, saatetunnimehed võtavad seisangu „valvel“.

Ametikohuste täitmisel saatetunnimehed kuski, peale jumalateenistusel viibimise, peakatet maha ei võta.

Soojades ruumides viibides saateülema loal saatetunnimehed võivad olla kuubedes.

§ 448. Kohtusaalis areteeritu juures seisvate saatetunnimeeste vahetamine sünnib ilma kohtu eesistuja loata saateülema korraldusel; kui koh-

tus on korrapidaja ohvitser, siis viimase korraldusel.

§ 449. Kui areteeritud paigutatakse eraldatud ruumi, mis jääb saatetunnimeeste valve alla, siis saateülem vaatab selle ruumi põhjalikult järele areteeritute põgenemise võimaluste ärahoidmiseks.

§ 450. Töölolevate areteeritute valvamil saadetunnimehed võivad liikuda töötamise piirkonnas, tarbekorral istuda ja hoida püssi käes, kuidas see neil parem, kuid seejuures areteeritud silmast mitte lastes.

§ 451. Vaimuhaigete areteeritutega peab ümber käima kannatlikult ja ettevaatlikult; neid ei panda käsiraudu; relva tarvitamine nende vastu on keelatud. Saatmisel kaasasoleval velskeril peab ligi olema rahustussärk või muud abinõud ja arstirohud.

§ 452. Saateülem annab üle areteeritu ja temaga kaasasolevad dokumendid ja asjad allkirja vastu võimule, kellele väljasaatja ülema korralduste kohaselt areteeritu, üleandmiseks on saadetud.

25. Areteeritute saatmine tapiga.

§ 453. Kaitseväelaste saatmine tapikorras sünnib kodanlikekude vangitappidega — „Määrustik kaitseväge vedude korraldamiseks raud- ja veeteedel“ § 111 ja sama määrustiku lisa nr. 7 kohaselt.